

86.3
X 935

91

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ
УПРАВЛІННЯ У СПРАВАХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, МІГРАЦІЇ ТА РЕЛІГІЙ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ІМ.І.ГОРБАЧЕВСЬКОГО
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМ.Г.СКОВОРОДИ
НАН УКРАЇНИ
КРЕМЕНЕЦЬКЕ ДЕРЖАВНЕ МЕДИЧНЕ УЧИЛИЩЕ

az
7

ХРИСТІАНСТВО
І
КУЛЬТУРА
/Матеріали Міжнародної наукової
конференції/

228706

БІБЛІОТЕКА
Тернопільської Державної
медичної академії

Київ - Тернопіль
1998

К.і.н. В.УХАЧ

/Державна медична академія
ім. І.Горбачевського, м.Тернопіль/

РЕЛІГІЙНІ ПИТАННЯ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ
/1929-1944 рр./

Сьогодні в умовах духовного відродження нашого народу, важливо, поряд з іншими факторами використати ідейно-теоретичну спадщину визначних представників національно-визвольного руху, їхні погляди на роль та місце релігії і церкви в житті українського народу. Особливо цікавими є представники тих політичних сил, діяльність яких впродовж десятиліть замовчувалася або ж спотворювалася комуністичною владою.

Щоб усвідомити місце культурно-освітньої роботи в ідеологічній та політичній діяльності ОУН, важливо проаналізувати місце релігії в системі організованого українського націоналізму. Упродовж тривалого періоду цю ділянку праці в ОУН розробляв М.Вікул. Будучи за фахом хіміком /займався неорганічною хімією - В.У./ М.Вікул відзначався оригінальною й плідною працею в ідеологічному секторі. На Першому Конгресі ОУН /27.01.-3.02.1929/ ним було виголошено реферат "Релігійне питання в Україні", який ліг в основу прийнятої Конгресом релігійної політики організації. Зокрема, в прийнятому Устрої ОУН підкреслювалося, що Українська Держава стоятиме на становищі "повної волі релігійної совісті" / 1 /. Приймаючи засадничо відділення церкви від держави, влада, утримуючи необхідний контроль над церковними організаціями, співпрацюватиме з українським духовенством різних культів у справі морального виховання нації / 2 /. На Другому Великому Зборі ОУН /серпень 1939 р./ організація, поряд із визнанням за релігією важливої виховної ролі, необхідністю співпраці держави з церквою та її охорони наголосила, що підтримуватиме обидві українські церкви: православну та греко-католицьку / 3 /.

Відзначимо, що у документі ОУН від 1944 року "Релігійне питання в системі організованого українського націоналізму", поряд з підтвердженням релігійних свобод, зазначалося, що український націоналізм стоятиме на позиції автокефалії української церкви з метою створення в майбутньому Соборної Української церкви. Підкреслювалося, що церква в Українській Державі буде допущена

до співпраці над вихованням молодого покоління. Обов'язковим було релігійне навчання шкільної дитвори. Відповідні закони мали регулювати матеріальне забезпечення церкви, землеволодіння якої, як і церковних монастирів, підлягало конфіскації / 4 /.

Відзначаючи зростаюче зацікавлення релігійно-церковними справами світської інтелігенції, М. Вікул, водночас, виступав за чітке розмежування і невтручання світських людей у релігійні питання і навпаки. Видається цікавою думка М. Вікула, що з усуненням на східно-українських землях московського панування вибухне серед широких українських мас небувале релігійне піднесення, яке в свою чергу слугуватиме видатною підмогою для розбудови незалежної Української держави.

Важливо з'ясувати місце релігії в концепції М. Вікула, який відзначав великий вплив християнської ідеї, як "криниці мудрості" / 5 /. Ось деякі його думки: "Релігія є нашим внутрішнім, безпосереднім відношенням до Бога і не суперечить із розумовим знанням... Віра - це божеська милість: одному дана, другому - ні. Розумово навчитися вірувати - неможливо, як і не можливо примусити себе вірувати тоді, коли до цього не прагне внутрішня істота людини. Релігійність неможливо вимушувати й годі навчитися розумово бути релігійним..." / 6 /.

Будучи одним з провідних діячів ідеологічної реферантури ПУН /Провід Українських Націоналістів- виконавчий орган ОУН/. М. Вікул розробляв і такі важливі питання, як роль релігії в житті нації, співвідношення церкви та держави в майбутній незалежній Україні. Релігія допомагає творити національні звичаї і моральність, впливає на розвиток національної та культурної свідомості й часто сприяє поглибленню та усталенню національної своєрідності, або й відрубності, - зазначав М. Вікул. Водночас, релігійний момент часто служить важливим чинником для національної консолідації. Ідеалом для нації є національна церква. Це не мета, але засіб, що має сприяти поширенню й поглибленню релігійності в народі. Розбіжності між нацією та церквою немає і не потрібно її викликати штучно. Національна церква можлива тільки в національній державі. Поневолення нації вможливує її релігійно-церковне розбиття навіть за допомогою чужонаціональних чинників. Виходячи з цього, М. Вікул робив висновок про необхідність відмежування політики від церкви та навпаки. "Держава мусить бути формально відділена від церкви, але не може бути в українській державі якоїсь церкви, що не підлягала би як нормам українського державного права так і контролю

державних чинників. Емансипація державної організації від впливів релігії й церкви вважається в новітній добі одним з кінцевих знаків авторитету держави" / 7 /.

Відзначав М. Вікул і релігійність українського народу, його веселий, оптимістичний світогляд, наголошувачи, що дотеперішня наша історія, рясна чужинецькими впливами /схід-захід. - В.У./, творилася дуже часто під знаком щонайменше роздвоєння внутрішньої сили українського народу, зокрема роздвоєння культурного, релігійно-церковного та політичного.

Підсумовуючи, наголосимо, що ще у 1933 році М. Вікул збачав три можливі шляхи майбутнього розвитку української церкви: 1/ "у тісній злуці зі Сходом витворення своєї відміни"; 2/ "через суцільне та шораз більше вrostання до Заходу"; 3/ "створення свого істотно-власного руху, не проміжного та не національно-безбарвного церковництва, але самобутньо-окремішнього почину: духового й організаційного..." / 8 /. Яка з цих течій займе чільне місце, ма-ла вирішити, переважно сама відданість церкви національно-культурним справам свого народу.

ПРИМІТКИ: 1. Устрій ОУН // Книш З. Становлення ОУН. - К., 1994. - С. III; 2. Там само. - С. III-III2; 3. Духове життя нації та його організація // Політична програма й устрій ОУН. - Б.у.п., 1940. - С. 39; ЦДАВО України. - Ф. 3833. - Оп. 2. - Спр. 9. - Дрк. 21 зв; 4. Антонович М. Микола Вікул 1888-1935 роки. Його життя та ідеологічна діяльність // Розбудова Держави. - 1955. - № 1. С. 35; 5. Там само. - С. 27; 6. Там само. - С. 27-28; 7. Там само. - С. 30-33; Розбудова нації. - 1933. - Ч. 5-6. - С. 122; 8. Названа праця. - С. 35.

Ст. н. с. Л. ФІЛІПОВИЧ
/Інститут філософії ім. Г. Сковороди,
НАН України, м. Київ/

КОСМОПОЛІТИЗМ ТА ЕТНІЗМ ХРИСТІЯНСТВА: КОНФЛІКТ ЧИ ВЗАЄМОДОПОВНЮВАЛЬНІСТЬ?

Прийнято вважати, що космополітизм, будучи неодмінною ознакою всіх світових релігій, заперечує у їх віровченні, культурі та організації. І для такої точки зору є історичні підстави, оскільки релігійний космополітизм поставав як заперечення етнічного, як його альтернатива в рамках етнічних релігій, що стали ґрунтом для появи світових. Крім того, космополітизм в рамках світових релігій, як правило, знаходиться у конфлікті із тією специфічно етнічною